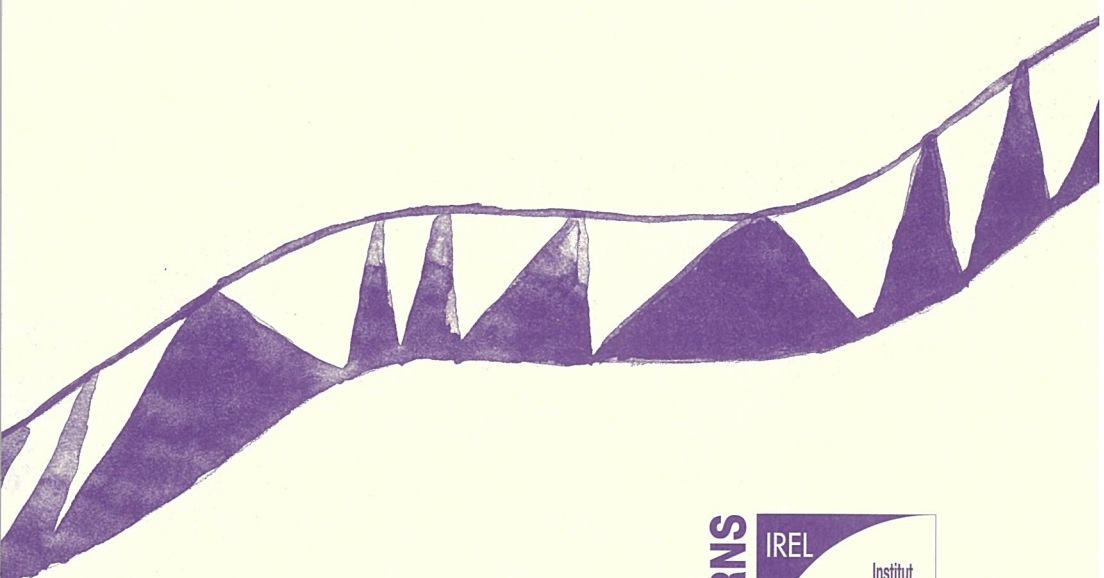

Diversos Autors

40è aniversari del Concili Ecumènic Vaticà II Balanç i perspectiva

QUADERNS

IREL
Institut
superior de
ciències religioses
de Lleida

2006 **16**

Monsenyor Francesc Xavier Ciuraneta i Aymí,
Bisbe de Lleida

Doctor Joan Viñas Salas,
Il·lustríssim i Magnífic Rector de la Universitat de Lleida

Doctor Manuel Lladonosa i Vall-llebrera

Doctora Montserrat Esquerda Aresté

Germà Benet Arbués Rubiol,
o.f.m.

Doctor Ramon Prat i Pons,
director de l'IREL

40è ANIVERSARI DEL CONCILI ECUMÈNIC VATICÀ II BALANÇ I PROSPECTIVA

© els seus autors, 2006

Edita: Institut Superior de Ciències Religioses de Lleida - IREL

C/ Canonge Brugulat, 22 - 25003 Lleida - Tel./fax 973 28 15 38

Dipòsit legal: L-1.360-2006

Primera edició: desembre de 2006

Impress a Arts Gràfiques Bobalà, S L

C/ Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida

bobala@cambrescat.es

Introducció

El dia 4 de maig de 2006, en un acte organitzat conjuntament per la Universitat de Lleida i l'Institut Superior de Ciències Religioses de Lleida - IREL, les comarques de ponent i la ciutat de Lleida van retre un homenatge al concili Ecumènic Vaticà II, en el seu quarantè aniversari.

L'acte acadèmic, presidit pel rector de la Universitat de Lleida, Dr. Joan Viñas, i pel bisbe de Lleida, Mons. Francesc Xavier Ciuraneta, va tenir lloc a la Universitat de Lleida i va comptar amb la participació d'un públic nombros que va omplir l'Aula Magna de la Universitat.

3

A banda dels parlaments del rector de la Universitat i del bisbe de Lleida, que van iniciar i cloure l'acte respectivament, l'homenatge consistí en una taula rodona titulada "40è Aniversari del concili Ecumènic Vaticà II. Balanç i prospectiva", hi van participar l'historiador Manel Lladonosa, la metgessa i psicòloga Montserrat Esquerda, el pedagog Benet Arbués i el teòleg Ramon Prat.

Aquest Quadern IREL, núm. 16, recull els textos de totes les intervencions per tal que quedi memòria històrica de l'homenatge ciutadà de Lleida a l'obra del concili Ecumènic Vaticà II i, al mateix temps, sigui un document de treball que estimuli i ajudi a continuar aplicant les resolucions i propostes conciliars.

Fruit d'aquella taula rodona, l'IREL ha creat un seminari permanent sobre el concili Vaticà II, especialment orientat a buscar camins d'aplicació del document conciliar més emblemàtic sobre la missió de l'Església en el món contemporani, titulat "Gaudium et Spes".

El Consell Tècnic i l'Equip directiu de l'IREL desitgem que aquesta publicació, dins de la "Col·lecció Quaderns IREL", ajudi a continuar la tasca de renovació eclesial i a potenciar-ne el servei a les persones i a la societat del nostre temps.

Lleida, 6 d'agost de 2006, festa de la Transfiguració del Salvador.

D'esquerra a dreta: doctor Ramon Prat; doctor Manuel Lladonosa; doctor Joan Viñas; Monsenyor Francesc Xavier Ciuraneta; doctora Montserrat Esquerda; germà Benet Arbués

INTERVENCIÓ DE MONSENYOR FRANCESC XAVIER CIURANETA I AYMÍ,
BISBE DE LLEIDA

No pretenc fer, dintre la brevetat, una descripció acurada del que ha significat per a l'Església catòlica el concili Vaticà II. Més aviat, ofereixo unes pinzellades, unes impressions molt subjectives. El concili Vaticà II va ser semblant als anteriors i alhora completament diferent: un concili centrat en el misteri de Crist i de l'Església i, al mateix temps, obert a la societat, amb una empatia pel món d'aleshores.

Sovint es diu que el concili Vaticà II va marcar una nova era en la història de l'Església. Això és veritat, però també és difícil no veure com aquest concili va recollir moltes experiències i reflexions del període precedent, sobretot de Pius XII i dels teòlegs de la *nouvelle teologie*.

5

Al Vaticà II, l'Església, fidel al seu Mestre, es plantejà la pròpia identitat, i descobrí la profunditat del seu misteri de Cos i Esposa del Crist. Confirmà la vocació universal a la santedat, reformà la litúrgia “cim i font” de la seva vida, maldà per promoure les diverses vocacions cristianes —la dels laics, la dels religiosos, la del ministeri dels diaques, dels sacerdots i dels bisbes— i restablí en particular la col·legialitat episcopal, expressió privilegiada del ministeri pastoral dels bisbes en comunió amb el Successor de Pere.

Sobre la base d'aquesta profunda renovació, el concili s'obrí als cristians d'altres confessions, als seguidors d'altres religions,

i a tots els homes del nostre temps. En cap concili es parlà amb tanta claredat de la unitat dels cristians, del diàleg amb les religions no cristianes, de la dignitat de la consciència personal, del principi de llibertat religiosa, dels mitjans de comunicació social, del senyoriu de Déu sobre totes les coses, encara que també avalador de l'autèntica autonomia de les realitats temporals.

Les idees més importants de la doctrina del Vaticà II poden agrupar-se en els punts següents:

- a) Una eclesiologia de comunió, que afecta la vida, sigui amb les relacions amb l'exterior (ecumenisme) o amb l'interior de l'Església (pluralisme teològic).
- b) Poble de Déu que constitueix la novetat més important de l'eclesiologia del Vaticà II, atès que tota la constitució dogmàtica "Lumen Gentium" està impregnada d'aquesta categoria teològica. A més es defineix l'Església com a sacrament universal de salvació i en estreta relació amb l'Esperit Sant. Per tant, és contemplada en la seva dimensió de misteri, tenint en compte l'origen trinitari.
- c) Sagramentalitat de l'episcopat i la col·legialitat dels bisbes.
- d) L'autoritat com a servei, en el qual es col·loca el diaconat permanent.
- e) La presa de consciència de la jerarquia de la importància del laïcat per evangelitzar.
- f) L'Esperit Sant i els carismes, que evidencien a l'interior de l'Església catòlica l'acció de l'Esperit Sant i dels seus dons per a l'edificació de les comunitats. Aquestes temàtiques foren tractades de manera molt pastoral i també dialogal, signe de l'obertura i de la nova imatge que l'Església volia donar de si mateixa al món; no formula dogmes ni reparteix anatemes ni condemnes.

g) Es concep l'Església no com una realitat estàtica sinó com el ministeri de comunió i missió. La recepció del Vaticà II no fou unànime, la qual cosa vol dir que la seva acceptació al si eclesial no va ser plena. De forma molt esquemàtica senyalaria les dues reaccions extremes: per als conservadors i tradicionalistes hauria estat un simple parèntesi en la vida eclesial. Van sofrir molt perquè el concili els semblava una deserció de la tradició eclesial. Patien d'una manca de discerniment, confonien la Tradició amb tradicions i costums humans. D'altra banda, els progressistes, que a força de voler posar el llevat de l'Evangeli dintre de la massa li'n treien l'originalitat, combatien la institució en nom dels carismes.

El Vaticà II ens va donar una nova imatge d'Església i de la seva funció en el món i per al món. La conseqüència és que el rol de cadascú s'hagué d'adaptar a aquesta nova imatge. Els anys posteriors al concili ens van aportar nous estils de vida i una manera nova de ser laics en l'Església i en el món, diaques, religiosos, sacerdots, bisbes...

7

I vam esforçar-nos a fer-ho, sovint no pas sense dolor ni malaguanyades desercions. Una vida nova que neix sempre al preu dels dolors de l'infantament. El món real és un aiguabarreig de llum i d'ombra. Però nosaltres som fills de la llum, cosa que vol dir que hem de ser optimistes per vocació. El beat Joan XXIII deia un dia: "No he trobat mai cap pessimista que fos útil al món." Això és saviesa cristiana, saviesa humana. On anem? Cap a on ens vol portar l'Esperit? Ho desconeixem, però sabem que hem de tenir molta fe, i una esperança que no defalleixi malgrat l'aparent fracàs, tot plegat embolcallat amb una caritat compassiva, fruit de mirar l'altre no amb els meus ulls i amb els meus sentiments sinó des de la perspectiva de Jesucrist, ja que ell "manifesta

plenament l'home al mateix home i li obre la seva sublim vocació. Per tant no és gens estrany que totes aquestes veritats trobin en Crist la seva font i la seva culminació". (GS 22)

Aquesta antropologia i cristologia fan que el Vaticà II mantingui una plena actualitat. Des de Crist, dóna resposta o pistes per a qüestions fonamentals de la persona.

Us invito a rellegir les quatre constitucions, que segueixen essent una font d'inspiració pastoral: *Dei Verbum*; *Sacrosantum Concilium*, *Lumen Gentium* i *Gaudium e Spes*. Crec que encara poden inspirar una pastoral creativa, missionera, i donar resposta a molts interrogants que planteja el nostre temps.

INTERVENCIÓ DEL DOCTOR JOAN VIÑAS SALAS, MAGNÍFIC I
IL·LUSTRÍSSIM RECTOR DE LA UNIVERSITAT DE LLEIDA

El concili Vaticà II va ser anunciat el 25 de gener de 1959 pel Papa Joan XXIII al cap de poc de ser escollit; home vell que, en teoria, només havia de ser un Papa de transició.

El concili es prepara durant dos anys i nou mesos, es creen comissions que estudiïn els temes que va demanar a bisbes, ordes religiosos, universitats i facultats eclesiàstiques. La primera etapa comença l'11 d'octubre de 1962 i dura dos mesos. Mort el papa Joan XXIII el 3 de juny de 1963, el dia 21 de juny és elegit Pau VI, que convoca per al 29 de setembre de 1963 la segona etapa que dura fins al 4 de desembre. La tercera etapa s'allarga des del 14 de setembre de 1964 fins al 21 de novembre del mateix any i la darrera etapa abasta des del 14 de setembre de 1965 fins al 8 de desembre de 1965.

9

Es van votar un total de setze documents entre constitucions, decrets i declaracions.

Joan XXIII, el Papa Bo, tal com se'l recorda, en convocar el concili va dir el 25 de desembre de 1961:

«L'Església assisteix avui dia a una greu crisi d'humanitat; s'està gestant un ordre nou, que demana a l'Església que infongui Evangeli. La humanitat fa conquestes científiques i tècniques i es fan canvis en l'ordre temporal prescindint de Déu. S'ha de suscitar el sentit de la responsabilitat personal a cadascú. En lloc de veure tenebres pertot arreu jo confio en Jesús que ens exhorta a distingir clarament els signes dels temps (Mt 16, 3). Per això

he demanat a gairebé tota l'Església representada per tots els bisbes, ordes religiosos, universitats i facultats eclesiàstiques que suggerissin temes que s'han estudiat durant quasi els tres anys de preparació del concili.»

Joan XXIII es preocupa dels germans separats i els convida al concili. Avisa que els que no acceptin el concili seran considerats fora de l'ordre establert.

El concili Vaticà II vol presentar a tota la humanitat Jesucrist dins dels nostres cors per resplendor de la claredat de Déu (2 Cor 4,6) (missatge del 20 d'octubre de 1962 als pares conciliars). L'Església no ha estat instituïda per a dominar, sinó per a servir. La caritat de Crist ens urgeix (2 Cor 5, 14), especialment per la pau i la justícia al món.

El concili va significar un canvi radical a l'Església sense trencar amb el passat, ja que va “ajornar-lo”, posar-lo al dia. Així, s'insisteix en les essències del missatge de Crist, és a dir, es torna als orígens amb la clara voluntat de Joan XXIII i Pau VI d'avançar, amb el suport dels teòlegs, cardenals i bisbes afins; d'aquesta manera s'aconseguí superar les reticències i arribar a les votacions finals amb gairebé majoria absoluta.

Seguidament faré un molt breu resum dels trets que crec que són més rellevants de les constitucions, així com del procés democràtic de les votacions, una referència als decrets:

La constitució *Lumen Gentium* (brillant amb la llum de Crist) dóna importància al poble de Déu i a la col·legialitat dels bisbes; respecta la presència de Déu en els no-creients i no-catòlics, especialment jueus i musulmans, i proclama una universal vocació a la santificació per la caritat. El cardenal Suenens va ser l'encarregat de portar a bon terme aquesta constitució que va obtenir 2.151 vots favorables i 5 en contra.

La constitució *Dei verbum* (divina revelació) va ser conduïda pel cardenal Ottaviani, però el papa Joan XXIII va haver de retirar el document en la primera redacció, ja que el resultat de la votació fou negatiu (1.368 vots en contra i 822 de favorables). No es va aprovar fins l'any 1964 (18 de novembre) per 2.344 vots a favor i 6 en contra.

En aquesta constitució es demana que s'analitzin els llibres sagrats, ja que els han fet els homes i, per tant, estan sotmesos a condicionants històrics i culturals. A més, els fidels han de tenir accés ple a les sagrades escriptures, acceptant traduccions fetes d'acord amb els germans separats. Això representà una gran revolució dins de l'Església, ja que abans no era recomanable que els laics llegissin la Bíblia.

La constitució sobre la sagrada litúrgia, aprovada el 4 de desembre de 1963 amb 2.147 vots a favor, 4 en contra i 1 nul, va ser el primer document acceptat pel concili. Manifesta que la litúrgia comunica i realitza en els creients l'obra de la nostra redempció. Exigeix la participació activa de tots els fidels amb una acció didàctica i formativa. Permet la traducció dels textos sagrats del llatí a les llengües vernacles, la qual cosa representa un altre canvi radical.

Santifica totes les ocupacions de la vida mitjançant la gràcia i promou fórmules populars de música segons la sensibilitat moderna, un altre canvi radical.

Sobre el sagrament de la penitència el concili demana la reforma del ritus perquè n'expressi més clarament la natura i efecte. Aquesta reforma resta pendent quaranta anys més tard. En canvi, la reforma del sagrament de l'extremunció sí que s'ha produït adaptant-se al sagrament de la unció, encara que resten aspectes pendents, com ara permetre als laics que el dispensin en certs casos, tal com passa amb el baptisme d'urgència.

La constitució *Gaudium et Spes* o l'Església en el món actual va trigar sis anys a promulgar-se, sota el guiatge del cardenal Suenens, des del juliol de 1963 fins a la seva votació al ple el 6 i 7 de desembre de 1965 per 2.309 vots a favor, 75 en contra i 10 nuls.

L'Església és solidària amb la humanitat ja que està al seu servei. S'han d'escrutar els signes dels temps per respondre de manera adequada a cada generació, als perennes interrogants de l'home. Les contradiccions humanes comporten que el progrés temporal no impliqui el progrés espiritual, amb el perill que representa. Així augmenten les relacions socials però no les relacions personals profundes.

Hi ha contrastos socials i de desenvolupament amb aspiració d'una major justícia política i social i reconeixement de la dona. Els interrogants profunds de l'home li creen desequilibris personals que són la causa dels desequilibris socials, solament Jesús té les respostes al dolor i a la mort.

12

Tota persona té dignitat humana; l'home és un ésser social. L'ateisme existent és també responsabilitat dels creients perquè presenten malament la doctrina i viuen incoherentment l'evangeli. L'evangeli està en harmonia amb la dignitat de la vocació humana i no li disminueix la seva dignitat humana ni l'esforç temporal. La gràcia salvadora de Crist treballa en tots els homes de bona voluntat de manera invisible. Cal evitar la discriminació per sexe, llengua, religió i raça. En aquests temes, especialment pel que fa a la dona, encara hi ha molt camí a fer dins de l'Església.

La vocació humana és comunitària, la socialització té multitud d'avantatges, tot per promoure el bé comú: aliment, vestit, habitatge, educació, informació, salvaguarda de la vida i llibertat. Tot el que va contra la dignitat de la persona és dolent. S'ha de

perdonar tothom, destriant l'error de qui el fa; hem d'estimar l'enemic. S'ha de superar l'individualisme i els desequilibris econòmics excessius. La democràcia és bona.

Els valors morals tenen prioritat sobre el progrés que és bo si està orientat al bé comú. No s'han d'oposar fe i ciència, amb autonomia d'allò temporal. Crist ressuscitat desperta el propòsit de fer més humana la vida present. Els cristians hem de participar en la "cosa pública". La guerra està prohibida.

S'ha de dialogar amb el món agraint la seva cultura i filosofia per comprendre i exposar la paraula de Déu, l'única finalitat ha de ser la salvació universal i el regne de Déu.

Sobre aquests temes no cal dir que encara hi ha molt camí per recórrer, moltes pors i fins i tot crides a la involució.

La constitució defensa el *matrimoni*, l'amor indissoluble i la fidelitat. La sexualitat és bona. La família essencial per a l'educació dels fills amb responsabilitat. La procreació no és l'únic fi del matrimoni. No a l'avortament i a l'infanticidi pel que fa a nens no desitjats, s'ha de respectar la vida. Experts sociòlegs i metges han d'ajudar la família i comprometre's en l'educació dels fills. També aquí hi ha molt a fer, ja que la realitat social dels mateixos cristians és diferent a les normes promulgades per l'Església i el concili permet molts avenços, a més de la revolució que va representar dir que la procreació no és l'única finalitat del matrimoni i que la sexualitat és bona.

Respecte per la *cultura* moderna que atorga més autonomia i responsabilitat a l'home. Demana el cultiu de la *cultura* de les ciències i les arts ja que millora la família humana, s'ha de treballar la *cultura* que promou la dignitat humana i educar en una cultura integral. L'home ha de ser lliure per investigar i difondre la pròpia opinió.

Quant a l'*economia* demana un desenvolupament econòmic al servei de l'home contra les desigualtats i sota el control de la col·lectivitat i no d'una elit. Sobre el treball i el temps lliure també indica que està al servei de l'home. Critica els latifundis i els salaris indignes, especialment al Tercer Món.

S'exigeix la promoció *de la pau* i el foment de la comunitat dels pobles contra les guerres i les armes i a favor de reorganitzar els organismes internacionals. L'Església ha fet molts gests en aquest sentit, ha denunciat freqüentment les injustícies econòmiques i ha insistit a l'hora de demanar la pau, recentment es va posicionar clarament en contra de la guerra d'Irak.

Al decret *Christus Dominus*, sobre l'ofici pastoral dels bisbes, s'hi diu que siguin servidors, escollits per autoritats eclesiàstiques i no civils. Han de dimitir per edat o per raons d'incapacitat. S'hi inclou la revisió del codi de dret canònic. Manca, ara, anar avançant en aquest sentit.

14

El decret relatiu al ministeri i vida dels presbíters no dona el pas de suprimir l'obligació del celibat, encara que reconeix els presbíters casats orientals. El decret sobre la formació sacerdotal revisa els estudis eclesiàstics i demana el cultiu espiritual i pastoral. El decret sobre l'adequada renovació de la vida religiosa és partidari de l'adaptació als temps moderns.

El decret de l'apostolat dels seglars (*Apostolicam actuositatem*) indica que la vocació dels seglars és l'apostolat, amb diferents formes i associacions i la necessària formació.

Altres decrets tracten sobre les esglésies orientals, felicitant-se de la col·laboració entre les dos esglésies. Decret centrat en l'activitat missionera de l'església: amb testimoni de vida i el diàleg.

El decret sobre l'ecumenisme (*Unitatis redintegration*) demana la participació dels fidels al moviment ecumènic. L'Església s'ha de reformar i s'ha de deixar actuar l'Esperit Sant. El decret relatiu a mitjans de comunicació social respecta la llibertat dels mitjans i demana a l'Església que els utilitzi.

La declaració sobre la llibertat religiosa (*Dignitatis humane*) recorda que Jesús mai va coaccionar ningú perquè el seguís: invitava i persuadia. Demana la unitat de la família humana i la tutela jurídica de la llibertat religiosa. La declaració sobre l'educació cristiana de la joventut insisteix en la importància de la família, la llibertat d'escollir escola, la importància de les escoles, facultats i universitats catòliques. S'ha d'educar de forma adequada a l'edat. La declaració vinculada a les relacions entre l'Església i les religions no cristianes declara la mirada amb respecte de l'Església a les religions musulmanes i deplora l'antisemitisme. El concili acaba amb un missatge a la humanitat.

En resum, el concili Vaticà II va ser una revolució dins de l'Església amb una gran influència a l'exterior, encara avui resten moltes iniciatives per endegar. Crec que hi ha por per dur-les a terme i nostàlgies de vells temps que ja han passat. Però tal com va anhelar l'Esperit, estic segur que anirem avançant al ritme que Ell vulgui.

L'Església del concili Vaticà II

1. Significació i aportació del Vaticà II

Joan XXIII i Pau VI

La significació del pontificat de Joan XXIII (1958-1963) ha estat prou destacada, en particular la seva influència en la renovació del catolicisme espanyol i català. La seva encíclica *Pau a la terra*, de la qual es féu una versió catalana, el 1963,¹ amb el reconeixement de les llengües i cultures minoritàries i no estatals, fou acollida com una legitimació d'aquells catòlics catalans compromesos amb la defensa de la llengua, cultura i personalitat catalanes. Però, sobretot, la celebració del concili Vaticà II (1962-1965) va suposar un gran impacte per a tota l'Església universal.

17

Fou Pau VI (1963-1978) qui presidí l'acabament del concili i n'impulsà l'aplicació de les resolucions. El seu llegat, a través de les seves principals encícliques i actuacions, va ser el diàleg a l'interior de l'Església, l'evangelització i el compromís amb el desenvolupament.

El Vaticà II i els seus documents

El concili Vaticà II recollí moltes recerques de teòlegs dels anys cinquanta, com ara De Lubac, Chenu i Yves Congar, entre altres personalitats renovadores. Congar elaborà un llibre famós

1. A cura de l'Editorial Estela, amb comentaris de Josep Bigordà, Casimir Martí, Joan Gomis i Antoni Pérez.

destinat a posar les bases teològiques de la majoria d'edat del laïcat.² Un altre dels més rellevants fou l'alemany Karl Rahner, renovà l'escolàstica i ajudà a clarificar la significació de les formulacions dogmàtiques alhora que plantejava la teologia de l'assumpció de les realitats terrestres. Un nou teòleg crític s'hi afegiria: Hans Küng.

La seva influència, juntament amb l'actitud renovadora de la majoria dels pares conciliars, havia d'impulsar l'espiritualitat de l'encarnació i de l'assumpció de les realitats terrenes. L'Església se sentia, en primer lloc, poble de Déu i cos místic de Crist, un cos en el qual els laics deixaven de ser els fidels oients per esdevenir protagonistes, sobretot a l'hora d'evangelitzar un món en el qual l'Església s'havia d'encarnar. L'Església no volia condemnar el món sinó salvar-lo. El compromís dels laics en el món, per a la seva millora i transformació, n'era el resultat. Els documents conciliars, *Lumen Gentium*, *Gaudium et Spes*, sobre la litúrgia, sobre la revelació, ecumenisme, apostolat laïcal i llibertat religiosa resultaren una inflexió destacada en la història contemporània de l'Església, en alguns punts un canvi de direcció, si bé també esdevingué una culminació de corrents que venien dels temps de Lleó XIII.

18

L'Església acceptava plenament els pressupòsits de la modernitat pel que feia al respecte de l'autonomia secular de l'ordre civil, de la ciència i del pensament, els drets humans, la llibertat religiosa i el pluralisme polític dels catòlics. L'Església se situava no com a mestra d'una veritat que posseïa en exclusiva, sinó com

2. *Jalones para una teología del laicado*, Barcelona, Estela, 1961. Els llibres religiosos sobre el laïcat abundaren en aquesta època. Així, per exemple, Joseph Cardijn, el fundador de la JOC, que havia consagrat la seva vida sacerdotal als laics, el 1963, als seus vuitanta anys publicava *Laics de primera línia*. Editorial Estela en publicà una versió en llengua catalana el 1964.

a escrutadora de les llavors divines en les realitats humanes, com a cercadora dels signes dels temps; s'esforçava a dialogar amb els germans separats, amb les altres religions i els ateus, tot cercant de comprendre les seves raons i assenyalant que els mateixos creients podien haver velat el rostre del Crist, per a acabar subratllant que l'Església havia de ser experta en humanitat. El concili promovia una nova concepció eclesial que equilibrava l'anterior definició del Vaticà I sobre el primat papal i el centralisme romà amb la doctrina de la col·legialitat i l'establiment de les conferències episcopals. Les antigues posicions jeràrquiques es compensaven amb l'establiment de figures com els consells pastorals de les parròquies i dels bisbats.

2. La cultura conciliar

Molts mitjans de comunicació, els de major lectura, enviaven corresponsals a Roma, sovint sacerdots, alguns dels quals publicaren les seves cròniques, en llibre, com José Luis Martín Descalzo (*Un periodista en el Concilio*). El teòleg Congar, des de dintre, envià les seves a *Informations Catholiques Internationales*, publicades també en dos volums, *Mon journal du Concile*, traduït al català i castellà. Aviat aparegueren els documents conciliars traduïts, en llengua catalana ho féu l'Editorial Estela.

En el procés que va acompanyar el concili Vaticà II, es va anar conformant un estat d'opinió a favor d'una renovació profunda i participativa de l'Església i d'una espiritualitat d'un compromís socialment i políticament progressista. Anava entrelligat amb una "cultura conciliar", feta de lectures i debats. Hi contribuïren, a Catalunya, els contactes amb Montserrat que oferia estatge, cursets, xerrades i el consell de molts monjos, a part de les seves revistes, *Serra d'Or* i *Qüestions de Vida Cristiana* i els seus llibres.

Es completava amb les aportacions de l'Editorial Estela, *Nova Terra* i la col·lecció de llibres religiosos d'Edicions 62. *El Ciervo* era un altre òrgan del catolicisme renovador català. També, des de Madrid, *Cuadernos para el diálogo* o la informació religiosa de *Triunfo* anaven en aquesta direcció. Caldria esmentar el paper del setmanari *Ecclesia*, òrgan de la direcció central d'Acció Catòlica Espanyola, revista de formació i apostolat que reflectia l'adaptació d'aquesta institució al Vaticà II, en particular pel que fa al tema de l'apostolat seglar, a través de la qual, es podien seguir discursos, cartes i encíclics papals i documentació en general de Roma i de l'episcopat espanyol, així com informacions d'Espanya i del món. *Ecclesia* era un bon testimoni de la penetració de l'esperit conciliar a l'Acció Catòlica, i poden seguir-s'hi les tensions suscitées, si més no fins a les VII Jornades nacionals del 9 al 12 de juny de 1966, en les quals se cercà de revisar l'Acció Catòlica espanyola tenint en compte el concili i va emergir el conflicte entre la línia seglar i la jerarquia.³ Un altre exemple d'aquesta cultura era l'editorial ZYX.

Les activitats de nombroses parròquies i centres catòlics per tot el territori, espais religiosos que aixoplugaven reunions de l'oposició política i sindical eren l'exemple del nostre país, la lectura d'obres que cridaven a un nou compromís temporal, com a resultat de la fe cristiana, nombroses conferències i col·loquis, etc., eren exemples d'un clima intens en la base catòlica que va acompanyar el temps del concili i del postconcili immediat, percebut com una nova primavera religiosa.

3. Vegeu QUEVEDO, José, "La Acción Católica Española se revisa profundamente a la luz del Concilio", *Ecclesia*, 18 de juny de 1966, pp. 14-23. MONTERO, *op. cit.*, pp. 153 i ss.

3. Canvis socials i necessitats d'una nova espiritualitat

Els anys seixanta van ser una dècada de transformacions socials i de les mentalitats que incidia també en el territori hispànic. A Catalunya es produïa un desvetllament i renovació de caire cultural, social i polític.

Cada cop més la separació entre el llenguatge i la mentalitat de molts bisbes, sacerdots i laics grans d'aquella època i el de les noves generacions era més gran. No era, solament, el llenguatge de la jerarquia, era el de la mateixa educació religiosa i de la predicació de l'època, molt centrats en la moral i en una religiositat de la culpa i de la por. La frase "tot era pecat" resum l'experiència de moltes persones en estudis de la memòria oral, encara que pogués ésser insuficient per descriure tota l'experiència religiosa de l'època. Tot plegat, generava un dissentiment creixent entre les noves generacions envers aquella religiositat. Cada cop era més difícil dictar des de dalt els costums i la moral que havien de viure els ciutadans; els joves demanaven un nou protagonisme i l'espiritualitat ja no podia ésser la dels anys quaranta ni la dels anys cinquanta.

La revista *Sígueme* de les Congregacions Marianes de Lleida, el novembre de 1953, publicava un informa d'Acció Catòlica Espanyola sobre la situació de la joventut del país, considerava aquest sector dominat per l'indiferentisme religiós o bé feia una interpretació utilitària de la religió.⁴ Mossèn Ramon Freixes publicava un article titulat "Juventud" a *Acento*, el 15 de juny de 1958, en què subratllava els canvis a la mentalitat juvenil,

4. "Situación actual de la juventud española", *Sígueme*, Lleida, 123, novembre de 1953, pp. 11-16.

la seva rebel·lia generacional i independència, una minoria amb fam de justícia i de veritat, d'autenticitat i d'amor, i una massa lliurada al materialisme i la despreocupació.⁵ Si aquest procés ja es donava a la dècada dels cinquanta, és fàcil de veure que l'espiritualitat de la postguerra no podia satisfer el vitalisme i el desig d'autonomia generacional dels joves dels anys seixanta.

Bona part de la joventut, amb els nous corrents i costums dels anys seixanta, hauria abandonat en massa l'Església si no hagués estat per l'obra del concili que va oferir una alternativa distinta, basada, en primer lloc, en una religiositat de l'amor, una visió positiva del món i una invitació a un compromís humà transformador, com a condicions prèvies per a una nova evangelització. El concili, les seves reformes, la seva espiritualitat i l'ambient que creà frenaren la descristianització de les noves generacions.

22

Per això, quan parlem de recepció del Vaticà II hem de pensar en les generacions joves, de manera important, però també en aquells adults que, per la seva inquietud, formació, lectures, viatges o pel seu major contacte amb la realitat, acolliren el concili com un alliberament i amb una gran expectativa. D'altra banda, la recepció del concili no era només la transmissió dels seus documents o les teologies que l'havien precedit, si no especialment l'espiritualitat, la pastoral. Autors com Michel Quoist, que començà a publicar a la dècada dels cinquanta, va obtenir un gran èxit de lectors als seixanta, a Catalunya, en particular la joventut (*Reeixir, Pregàries, Estimar, Diari de Dani, Donar, Diari d'Anna Maria*): “Déu és amor” i la vida del cristià i de tot ésser

5. Citat a SOL, Romà; TORRES, Carme: *L'Acció Catòlica del Bisbat de Lleida*, període 1928-1966, Lleida, Junta Diocesana d'Acció Catòlica, 1997, p. 216.

humà només podia ésser una “resposta d’amor”, era el missatge fonamental de Quoist.⁶

4. Crisi postconciliar, nous ferments i impacte de la postmodernitat

Certament, la crisi de 1968 —el famós maig francès—, la “primavera” *hippy*, i el seu ressò en la Catalunya i l’Espanya dels primers setanta anaven a la contra de la persistència d’una adhesió institucional eclesial de molts joves. L’etapa de Pau VI i la dels anys vuitanta va viure una crisi, sobretot a Espanya i Catalunya, però fou una crisi del catolicisme de cristiandat i de la religiositat sociològica; va oferir una secularització dramàtica de sacerdots i una caiguda de vocacions —també una secularització de laics—, però va conèixer una emergència del laicat i una renovació de moviments. Va sorgir un nou ferment.

L’impacte de la postmodernitat, d’una banda, i dels fonamentalismes religiosos, de l’altra, plantejarien un nou context que desbordaria moltes previsions. De fet, en els darrers quinze anys molts catòlics han passat a considerar, en temps d’incerteses i fonamentalismes, que era millor el retorn a espiritualitats tradicionals o bé constituir un nou catolicisme sociològic davant la política governamental o les tendències laiques. Els grups atrets per les noves espiritualitats, probablement no han viscut la profunda experiència de lectura de la realitat dels anys seixanta i de resposta d’una nova teologia i corren el perill de construir una Església per a un sector només. A la inversa, alguns antics sectors que varen viure aquella etapa no són prou conscients dels

6. QUOIST, Michel, *Reeixir*, Barcelona, Estela, 1963 (1.ª ed., original, 1960), p. 291. En castellà es titulava *Triunfo*, també a cura d’Estela.

canvis generals dels anys noranta i del fet que cal afinar molt la creativitat en un temps de desafiaments molt diferents dels anys seixanta.

Avui tenim el repte de mantenir la comunitat dels creients i assegurar la transmissió de la fe, especialment a infants i adolescents; però també tenim el repte de ser significativa en termes profètics i evangèlics al si del nostre món. Entre la temptació de la privatització de la fe o la d'un nou catolicisme sociològic, format per catòlics ancorats a una sola banda, convindria trobar un llenguatge per a tot el conjunt social i les noves generacions.

5. Tornar a llegir els documents del concili

En aquest sentit una “revisió de vida” a l'estil Jocista sobre el nostre món i una confrontació amb l'Evangelí, la doctrina social de l'Església dels darrers papes i els documents del Vaticà II, tot obrint-se a noves reflexions i perspectives, podria constituir un bon camí d'inspiració. És aleshores quan té sentit de tornar a llegir els grans textos conciliars, ara que tenim la perspectiva dels anys passats i els nous reptes del moment present.

Vaticà II, la perspectiva del laic

Plantejar-me la influència del concili Vaticà II és un repte i un problema. Un repte perquè el fet d'haver de preparar aquesta xerrada m'ha obligat a aprofundir de nou en un dels moments cabdals de la nostra Església.

I és un problema per a mi, atès que la visió que puc aportar del concili és esbiaixada, la meua única vivència ha estat la d'una Església postconciliar i em manca la perspectiva per poder comparar-la amb el canvi que el concili va representar; i sobretot em manca la perspectiva vivencial d'haver sentit i experimentat l'anomenada “primavera conciliar”.

25

Però des d'aquestes limitacions intentaré fer la meua aportació del que ha pogut representar i representa encara el concili Vaticà II des de la perspectiva d'un laic.

1. El concili des de la perspectiva personal

Quan acostumem a parlar del concili, del que ha aportat i de com ha evolucionat, ho acostumem a fer des d'una anàlisi social i des de la influència que ha pogut tenir en l'Església, sobretot en el sentit més global, de comunitat o d'institució. Quan intentem fer aquesta mena d'anàlisi, tot sovint la trobem tenyida per un to desencisat, per no dir pessimista, i sovint identifiquem el concili amb la davallada gradual i progressiva de creients i de vocacions.

Aquesta identificació ràpida entre crisi de participació eclesial i concili ens pot fer caure en el parany de confondre

correlació amb causació. Una de les primeres coses que aprenem en la meua professió és que correlació no és el mateix que causació: dos esdeveniments que es donen un després de l'altre són senzillament correlatius i no necessàriament causacions; però tot sovint acostumem a creure que el primer és la causa del segon; per demostrar la causació és necessari fer una anàlisi molt més àmplia en profunditat i en perspectiva.

A part d'aquesta anàlisi més social o institucional, penso que no se'n pot obviar una altra des del punt de vista personal, d'allò que han pogut significar per a cadascun dels cristians, com a individus, els textos conciliars. Com diu un refrany gambià "*munzi ki batu*", és a dir, "el poble el fan les persones", no hi ha globalitat sense la suma d'individualitats, no hi ha conjunt sense la suma de les seves parts. I en el nostre cas l'Església la fan les persones: no hi ha Església sense persones.

26

I des d'aquesta anàlisi de l'aportació individual el concili ha estat segurament decisiu per a moltes persones en el seu camí de maduració en la fe. Tal com Karl Rahner ho va expressar amb unes precioses i precises paraules, el concili ha estat "la forma adaptada a l'home modern de l'eterna veritat de Crist".

"Forma adaptada a l'home modern", crec que és necessari que el llenguatge sigui entenedor a la persona, i no la persona al llenguatge. Molts símbols perden el seu valor quan deixen de representar el que signifiquen. El símbol és necessari, imprescindible en la nostra vida espiritual sempre que sigui "adaptat" a un llenguatge intel·ligible.

"Eterna veritat de Crist" com a punt de referència en la nostra Església, però també Crist. Per apropar la vida a la Paraula, cal apropar la Paraula a la vida.

2. Concili radical

Crec que ha estat un concili radical, en el sentit etimològic d'aquella radicalitat que implica “anar a les arrels”, i en el nostre cas d'anar a les fonts.

Com comentava el llavors jove teòleg Joseph Ratzinger, el concili ha representat “l'obertura de l'Església a les fonts, *als altres* cristians i als interrogants de la humanitat sencera”. La paraula obertura és una de les que s'empra amb més freqüència a l'hora de definir el concili i la fem servir normalment per referir-nos a l'obertura cap a l'exterior, cap al món modern. Però sembla paradoxal que l'emprem per parlar de l'obertura cap a les fonts, que de fet seria l'obertura cap a nosaltres mateixos, cap a l'interior.

Aquest viatge cap a l'interior de les nostres arrels queda molt ben reflectit en unes paraules de Chesterton, quan diu que “l'home modern és un viatger que ha oblidat el seu lloc de destí; ha de retornar al punt de partida per saber cap a on va”. Replantejar-nos el camí, sobretot en temps d'incertesa, implica retornar al nostre punt de partida, retornar a les fonts.

27

3. Concili de maduresa

Ha estat un concili de maduresa respecte als laics i respecte al món.

Pel que fa als laics provenim d'una llarga tradició en què s'ha fomentat un tipus molt concret de fe. En aquesta línia, William James comentava que “de res serviria aquesta vida religiosa de segona mà, perquè la seva religió la van fer altres, va ser comunicada per tradició, definida en formes establertes per imitació i conservada pel costum”. El laic s'ha representat molts cops com una figura de segona, assumint una espècie de minoria d'edat.

La fe que proposa el concili per al laics està basada en la missió personal, en la vocació de cadascú; no en aquella forma de religiositat que recolza en la tradició, la imitació i els costums, sense un espai d'interiorització o d'opció presa des de la llibertat personal.

A més, el concili defineix el laic positivament, no per l'absència d'una condició. El laic s'inclou en la “crida universal cap a la santedat”, sense ésser discriminat, es proposa com a pont, des del món i en el món.

4. Concili proactiu

S'ha parlat força del llenguatge en què es va redactar el concili. Se superen segles de retrets, de queixes i condemnes a la modernitat i a tot allò que és nou. Més enllà d'un llenguatge merament reactiu, en contra i a la defensiva, a *Gaudium et spes* se'ns mostra un to ben proactiu, que proposa més que critica, sobretot emmarca la relació de l'Església i el món dins un panorama positiu i estableix una nova articulació entre Església i societat.

5. Concili d'esperança

Potser el concili no ha estat, com diuen alguns, el punt d'inici, ni el punt d'arribada, com diuen uns altres, sinó senzillament camí, però, això sí, camí d'esperança.

Com diu el poeta, “i som on som, més val saber-ho i dir-ho”, sabent reconèixer els signes del temps, “i fer-nos hereus d'un temps de dubtes i renúncies”, assumint el nostre passat, deslliurant-nos de culpabilitats i retrets que puguem portar com a llast; amb la idea clara que som portadors d'esperança, doncs, “tot està per fer i tot és possible”.

INTERVENCIÓ DEL GERMÀ BENET ARBUÉS RUBIOL, O.F.M.

El concili Vaticà II des de l'òptica dels pobres

“Les joies i les esperances, les tristeses i les angoixes dels homes del nostre temps, sobretot dels pobres i dels qui sofreixen, són alhora joies i esperances, tristeses i angoixes dels deixebles de Crist. No hi ha res veritablement humà que no trobi ressò en el seu cor... L'Església se sent íntimament i realment solidària del gènere humà i de la seva història” (*Gaudium et Spes* n. 1).

Gràcies a mossèn Prat per convidar-me a participar en aquesta “taula rodona”. Amb la seva invitació m’ha regalat un temps de formació permanent i per a contemplar el món d’avui amb la mirada serena, optimista i plena d’esperança que van assumir els pares conciliars del Vaticà II.

29

En quatre apartats vull centrar la meva reflexió sobre el concili i els signes d’esperança que ens va deixar.

1. Una foguera d’esperança

En celebrar els quaranta anys de la seva clausura, es continuen fent grans elogis del concili Vaticà II, i no sense raó perquè va superar les expectatives. Encara és un referent de gran interès no solament per als cristians. Va ser un punt d’arribada, del final de la contrareforma, però sobretot va ser un punt de partida, d’*aggiornamento* de l’Església i de trobada d’aquesta amb la modernitat.

És bo recordar el cansament i la necessitat de reforma amb què l’Església catòlica va arribar a mitjan segle XX. Amb el pes

d'una tradició secular que la paralitzava i mentre era sacsejada per un impuls renovador i per la presència de l'Esperit Sant que hi era sempre.

En aquesta situació eclesial d'aparent ordre i de calma de cementiri es donaven les habituals tensions entre immobilisme i seguretat dogmàtica i els moviments renovadors que en contacte amb altres realitats pugnaven per canviar la situació. El conflicte va aflorar quan el millor coneixement de la Sagrada Escripura i de la patristica juntament amb una relació més intensa amb el món real van fer inviable unes formes i uns conceptes eclesials ancorats en el passat.

L'Església havia suportat les investides de la Il·lustració i del modernisme, però s'enfonsava davant els avenços socioculturals i científics de la segona meitat del segle XX.

30

En aquest context va ser una providència el papa Joan XXIII, que va saber recollir les aspiracions del moment (els signes dels temps) i va decidir "obrir les finestres de l'Església per a respirar aire fresc". En el seu discurs inaugural del concili va transmetre realisme i esperança: "Avui, la santa Mare Església és plena de joia perquè en virtut d'un regal especial de la Providència divina ha deixat albirar el dia tan desitjat de la inauguració del concili".

Si l'anunci va suscitar il·lusió i va crear expectatives, l'aparició dels documents convidava a la vida i a l'esperança; a perdre les pors. Va ésser un concili d'orientació netament pastoral que assumia els reptes de la modernitat. Va superar els esquemes tradicionals d'examinar la doctrina, de dedicar-se a la "caça de bruixes" i de condemnar errors.

El cardenal Tucci, molt proper a Joan XXIII, comentava re-
centment que al Papa no li agradaven alguns documents enviats

per la comissió preparatòria. En un d'aquests textos hi havia fins a catorze condemnes d'errors.

Tot aquest procés conciliar desenvolupat al llarg de tres anys no va estar exempt de tensions. Profetisme i seguretat són dues tendències que les persones duem a dins i el mateix els passa a les institucions.

Hi ha temes conciliaris que van causar nerviosisme en algunes persones i en aquesta llista cal incloure cardenals, bisbes i sectors eclesials. Qui no recorda el nerviosisme del Govern espanyol i de bastants bisbes i ciutadans davant la declaració de llibertat religiosa?

2. Apostant pel món i la humanitat

El concili aposta decididament per la presència pública de l'Església al món. Amb esperit de "bon samarità" n'accepta modestament la condició de pelegrina que camina al costat de la humanitat i amb voluntat de col·laborar amb totes les instàncies en la difícil solució dels problemes que afligeixen la humanitat. I en un gir radical va començar a considerar el progrés "humà" com una evidència de la tasca de Déu en la història humana.

En el discurs inaugural, Joan XXIII va recordar que "l'Església sempre s'ha oposat als errors contra la doctrina cristiana, els ha condemnat amb la màxima severitat, però avui dia l'Esposa de Crist prefereix utilitzar la medicina de la misericòrdia i no tant la de la severitat. Considera que ha de respondre a les necessitats d'avui mostrant la validesa de la seva doctrina i no la condemna. I insisteix en aquesta Església que vol mostrar-se mare afectuosa de tots, benigna, pacient, plena de misericòrdia i de bondat amb tots els fills i filles que se n'han separat". (cfr. *El Concilio Vaticano II*, ed. BAC, 1965 p. 749.)

3. “L'Església és de tots, però especialment és dels pobres”

La primera sessió conciliar arribava a la seva fi i fins a l'última setmana els pares del concili no havien entès el que el Papa n'esperava. Va ser una setmana marcada per les intervencions de tres cardenals (Montini, Suenens i Lercaro) que van obrir les perspectives del programa.

El 6 de desembre de 1962 el cardenal Lercaro va fer una intervenció a l'aula conciliar i la seva influència va ser gran, no en els textos conciliaris pròpiament, sinó en l'esperit dels bisbes i en la praxi postconciliar. Martín Descalzo comentà així aquesta intervenció: ‘Es podia tallar el silenci amb un ganivet’ em comentava un dels assistents. I es comprèn que, en concloure l'assemblea esclatés un dels més vius aplaudiments que ha conegut el concili” (cfr. *“Un periodista en el Concilio, vol. I”*).

32

Sintetitzo l'essencial de la seva reflexió:

“Vull dir que el misteri de Crist en l'Església és sempre, i sobretot avui, el misteri de Crist en els pobres, ja que l'Església, com va dir el Sant Pare Joan XXIII, és l'Església de tots, però especialment és l'Església dels pobres.

Llegint el sumari de tots els esquemes que se'ns van lliurar ahir, vaig quedar una mica confós i desagradablement sorprès en trobar-hi aquesta llacuna d'oblidar els pobres.

No complirem degudament la nostra tasca, no tindrem en compte el disseny de Déu i l'esperança dels homes, si no posem com a centre de la tasca doctrinal i legislativa d'aquest concili el misteri de Crist en els pobres i l'evangelització dels pobres. Aquest és un deure evident, concret, actual i urgent de la nostra època... Si realment, com s'ha dit tantes vegades al concili, l'Església és el tema d'aquest concili, pot afirmar-se, d'acord amb la veritat

eterna de l'Evangeli i al mateix temps amb la conjuntura present, que el tema del concili és l'Església, essencialment 'l'Església dels pobres'".

Durant la segona sessió del concili (1963) alguns bisbes van redactar dues mocions que van proposar a diversos pares conciliaris perquè les signessin. Una tractava de la senzillesa evangèlica i l'altra de l'evangelització dels pobres i dels obrers. Una vegada signades es van enviar al Papa. Als pocs dies, el papa Pau VI donava la seva tiara als pobres.

Cap al final del concili, un grup de bisbes va decidir redactar un text amb un clar compromís com a "Església dels pobres i Església pobre". Més d'un centenar de bisbes es va adherir al text, però no és un document conciliar. Aquest compromís consta de tretze punts. Cal destacar les referències del Nou Testament que donen suport evangèlic als compromisos. Els esmento:

1. Mirarem de viure segons la manera de les nostres poblacions pel que fa a l'habitatge, menjar, mitjans de transport i aspectes semblants (Mt 5,3; 6,33; 8,20).
2. Renunciarem per sempre a l'aparença i a la realitat de la riquesa, especialment pel que fa als vestits (teixits rics, colors llampants), a les insígnies fetes amb materials preciosos (aquests signes han de ser efectivament evangèlics (Mc 6,9; Mt 10,9; Ac. 3,6).
3. No tindrem ni béns mobles ni immobles, ni comptes al banc posats al nostre nom. I si cal tenir-ne, ho posarem tot a nom de la diòcesi o de les obres de caritat o socials (Mt 6,19; Lc 12,33).
4. Confiarem, sempre que sigui possible, la gestió financera i material de les nostres diòcesis a una comissió de seglars competents i conscients del seu paper apostòlic, per tal de ser més pastors que no administradors (Mt 10,8; Ac 6,1-7).

5. Refusem ser nomenats de paraula o per escrit amb títols o noms que signifiquin grandesa o poder (eminència, excel·lència, monsenyor). Preferim que se'ns cridi amb el nom evangèlic de "Pare".
6. Evitarem, en la nostra conducta i relacions socials, tot el que pugui donar la impressió que concedim privilegis, prioritats o qualsevulla manera de preferència als rics i als poderosos (per exemple, en banquets oferts o acceptats, les diferències de classe als serveis religiosos) (Lc 13,12-14; 1Cor 9,14-19).
7. Evitarem animar o incitar la vanitat dels altres de cara a alguna recompensa o sol·licitant regals o de qualsevol altra manera. Invitarem els nostres fidels a considerar el seu donatiu com una participació normal al culte, a l'apostolat i a l'acció social (Mt 6,2-4; Lc 15, 9-13; 2 Cor 12,14).
8. Dedicarem al treball apostòlic i pastoral de les persones i grups treballadors i econòmicament febles o subdesenvolupats tot el temps, reflexió, cor i mitjans necessaris, sense que això reverteixi en perjudici d'altres persones o grups de la nostra diòcesi. Sostindrem tots els seglars, religiosos, diaques o sacerdots als quals cridi el Senyor a evangelitzar els pobres i obrers, compartint la vida obrera i el treball (Lc 4,18; Mc 6,4; Mt 11,45; Ac. 18,4 i 20,33; 1 Cor 4,12 i 9,1).
9. Conscients de les exigències de la justícia i de la caritat i de les seves relacions mútues, tractarem de transformar les "obres de beneficència" en "obres socials" basades en la caritat i en la justícia, obres que tinguin en compte a tots i totes les seves exigències, com a humil servei als organismes públics competents (Mt 25,31; Lc 13,12-14 i 33-34).
10. Farem tot el possible perquè els responsables dels nostres governs i serveis públics decideixin i apliquin les lleis, es-

estructures i institucions socials necessàries per a la justícia, la igualtat i el desenvolupament harmonitzat de tot l'home i de tots els homes, de manera que, per mitjà d'això, arribem a un ordre social diferent, nou, digne dels fills de l'home i els fills de Déu (Ac. 2,44; 4,32-35; 5,4; 2 Cor 8 i 9).

11. Atès que la col·legialitat dels bisbes troba el seu sentit més evangèlic en fer-se càrrec, entre totes les realitzacions, de les masses humanes en estat de misèria física, religiosa i moral —les dues terceres parts de la Humanitat—, nosaltres ens comprometem:

- a. a participar, segons els nostres mitjans, en les despeses urgents dels episcopats de nacions pobres;
- b. a afavorir, segons el pla dels organismes internacionals, però com a testimonis de l'evangeli, tal com el Papa va fer a l'ONU, l'engegada d'estructures econòmiques i culturals que no segueixin fabricant nacions proletàries en un món cada dia més ric, sinó que permetin a les masses pobres sortir de la seva misèria.

35

12. Ens comprometem a conviure en la caritat pastoral la nostra vida amb els nostres germans en Crist, sacerdots, religiosos i seglars, de manera que el nostre ministeri sigui de veritat un servei. I per a això:

- a. farem juntament amb ells la nostra “revisió de vida”;
- b. suscitarem entre ells la col·laboració per a ser, més aviat que caps segons el món, animadors segons l'Esperit;
- c. cercarem la manera d'estar més a prop seu i ser més acollidors;
- d. ens mostrarem oberts a tots, sigui quina sigui la seva religió (Mc 8,34; Ac. 6,1-7; 1 Tim 3,8-10).

13. Un cop retornats a les diòcesis respectives farem conèixer als nostres diocesans la resolució que hem adoptat, i els demanarem que ens ajudin amb la seva comprensió, la seva ajuda i les seves pregàries.

Que Déu ens ajudi a ser fidels (González FAUS, *Vicarios de Cristo: Los pobres*, p. 327-329).

4. L'últim concili europeu i el primer mundial

Els bisbes i teòlegs europeus i nord-americans van marcar l'agenda del concili. Els bisbes procedents de països en vies de desenvolupament només van tenir un paper modest, com quan van fer present la problemàtica d'aquests països i van insistir que el document sobre l'Església en el món modern hauria de referir-se al desenvolupament.

36

Però el conjunt dels missatges reflecteixen tant la participació de les esglésies joves com la renovació religiosa i cultural d'Europa. I tal com han demostrat després els esdeveniments, no només es va parlar de la revitalització de l'Església d'occident, sinó també de l'Església pelegrina a l'Europa oriental i de les joves esglésies.

Breument ofereixo unes pinzellades de les ressonàncies que va tenir el concili Vaticà II a diferents parts del món. No faré referència a Europa ja que és prou conegut el seu ressò.

Oceania

Diversos països d'aquest continent van independitzar-se a partir de la dècada dels seixanta. L'Església va oferir una aportació significativa a aquest procés d'independència. Freqüentment va mediar en la resolució de conflictes i en la construcció de la pau, i va treballar per enfortir la dignitat de la persona. Vaaju-

dar molt perquè aquests pobles consolidessin la seva capacitat d'autogovern, amb una societat civil i amb una identitat pròpia de ser Església. És important la seva influència contra la corrupció i en la defensa dels drets humans. Ha estat un signe d'esperança, d'esperit comunitari i de comunió, de senzillesa de vida, de proximitat dels líders eclesials a la gent senzilla.

Àsia

Després del concili va sorgir un important impuls dels bisbes de l'Àsia. Hi va contribuir la creació de la Federació de Conferències de Bisbes d'Àsia que molt aviat es va proposar tres prioritats:

- Diàleg amb la cultura.
- Diàleg amb els pobres.
- Diàleg amb les religions.

En diverses diòcesis s'implantaren projectes de justícia social i de desenvolupament humà inspirats en la *Gaudium et Spes*.

S'ha impulsat una teologia inspirada en el seu context mitjançant una sèrie de teòlegs amb forta sensibilitat per la pobresa i els pobres de l'Àsia. Recordem alguns testimoniatges significatius: Alois Pieri, SJ a Sri Lanka i Mare Teresa de Calcuta.

L'Església d'Àsia és una de les poques institucions transparents i creïbles del continent. En els últims quaranta anys així s'ha mostrat. Ha estat present en països que han passat dificultats, com ara Corea i Filipines sotmeses a dictadures. El cas del Bisbe Belo és ben conegut a Timor Oriental. La veu dels bisbes surt en defensa de les víctimes del turisme sexual a Filipines, Tailàndia, Sri Lanka...

Avui, l'Església d'Àsia ofereix signes d'esperança. Es generen mecanismes per a dignificar el pobre. Diversitat de projectes de solidaritat. Els ponts de diàleg que s'han creat entre cristians

i musulmans. Notable augment de laics molt compromesos en l'educació catòlica, en un continent de minoria cristiana.

Àfrica

Àfrica és la gran oblidada d'Occident. És ben notòria la marginació i abandó mundial en els aspectes econòmics i d'ajuda internacional. L'Església ha de consolidar més la seva identitat. Té una forta dependència internacional però no obstant això s'enforteix en valors religiosos, culturals i humans.

Les innovacions postconciliars a l'Àfrica han anat a un ritme molt més lentament que en altres parts del món. A l'Àfrica existeix encara la noció d'una església piramidal, com misteri. Això té molt a veure amb el concepte africà d'autoritat, tant per part del poble com dels sacerdots i bisbes.

En el postconcili, l'Església africana ha sortit de les sagristies per a anar als marges i a les fronteres socials on els pobres lluiten per sobreviure. Ha sabut canalitzar ajudes internacionals per a construir escoles, pous d'aigua potable, centres de salut, atenció a persones discapacitades, ajudes a projectes cooperativistes, presència entre els milions de refugiats, etc.

Esmento tres aportacions dels cristianisme africà:

a) El rostre africà de l'Església:

El concili va provocar una forta evolució de la mentalitat i la pràctica en l'Església africana. Els nadius han anat adquirint un valor positiu de si mateixos i de la seva pròpia cultura. La Bíblia ha estat traduïda a les llengües locals. El clergat i els bisbes tenen rostre africà i han sorgit noves congregacions de vida consagrada autòctones. La litúrgia s'ha enriquit amb les valuoses expressions de la cultura africana. L'Àfrica cristiana comença ja a ser missionera.

b) La inculturació:

L'obertura que va donar el concili a les cultures, a la litúrgia i a les llengües locals ha donat els seus fruits. Àfrica viu intensament el tema de la inculturació, com ara el respecte, la sensibilitat i el reconeixement dels valors i tradicions dels seus pobles.

Anys enrere parlar d'inculturació era només per als missioners que anaven a altres països. Avui tenim una visió més àmplia i ens afecta a tots.

c) La força del laïcat cristià:

Tinc la impressió que la vida de l'Església africana s'ha assentat i consolidat sobretot pel compromís i l'acció de molts seglars cristians, més que no pas per la del clergat en general. Ells animen nombroses comunitats locals i comunitats de base.

Amèrica llatina

Ha estat anomenada “continent de l'esperança” pel seu potencial humà i cristià i també “continent de l'esperança missionera”.

Amèrica Llatina va acollir amb entusiasme el missatge i l'esperit del concili, la qual cosa va dur els catòlics llatinoamericans a adoptar una mirada molt més crítica cap a la seva pròpia Església i cap a la seva pròpia societat.

És evident la identitat i la força que l'Església llatinoamericana ha arribat a aconseguir en aquests anys de postconcili i les seves valuoses aportacions a l'Església universal a través dels teòlegs que basen la teologia en la reflexió sobre el regne de Déu des de la perspectiva dels empobrits.

Esmento alguns aspectes que l'Església llatinoamericana ha aportat a l'Església universal:

a) Respostes pastorals noves:

Des que va començar el CELAM (conferència de bisbes d'Amèrica Llatina), els bisbes i els teòlegs es van proposar rellegir i assimilar els documents i l'esperit del concili. Medellín i Puebla són dues referències importants. Els seus missatges ens han arribat a Europa.

Medellín (1968) Sota el guiatge del concili, va intentar adequar l'Església a les necessitats dels pobles llatinoamericans, mirar la realitat amb els propis ulls i donar respostes a la situació de misèria i explotació del continent. Es va potenciar la catequesi tenint en compte els destinataris i es va buscar fer una lectura de la realitat pregant amb la paraula de Déu.

Puebla (1979). Revisa el període anterior i segueix rellegant la realitat llatinoamericana des de l'òptica del concili.

Es dona un procés d'evangelització sobre comunitats eclesials de base. Aquesta opció d'evangelització va acompanyada de molts compromisos i accions d'alliberament integral de les persones i grups que s'obren a projectes de promoció humana.

40

Sorgeixen nous serveis pastorals des del laïcat: servidors de la paraula, de l'eucaristia, diaconat, el compromís de la dona, etc.

La Bíblia, és un llibre d'ús habitual en els cristians de Llatinoamèrica. Compartir la Paraula de Déu i la fe és quelcom natural per a ells.

La vida religiosa es mostra desperta: religiosos i religioses s'han deixat convertir i transformar per l'espiritualitat i valors dels pobres. Els pobres els han evangelitzat.

b) Sensibilitat i compromís amb els pobres:

Avui ja no es parla de l'opció preferencial pels pobres, sinó de "l'opció preferencial pels marginats i exclosos".

c) Mirada crítica i evangèlica de la realitat:

Amèrica llatina té una nodrida llista de bons teòlegs. El resultat d'això ha estat la teologia de l'alliberament, feta des de la praxi i que ajuda a purificar la teologia més racional europea. "És un alliberament de totes les servituds del pecat personal i social, de tot el que estripa a la persona humana i a la societat; és l'alliberament per al creixement progressiu de l'ésser, per la comunió amb Déu i amb les persones que culmina en la perfecta comunió de l'eternitat, on Déu és tot en tots i no hi haurà més llàgrimes" (Pobla, 428).

En aquest context sorgeixen processos de reivindicació dels pobles nadius, indígenes, afroamericans, juntament amb processos d'evangelització de les cultures.

d) Una Església de sants i de màrtirs:

És extensa la llista de cristians, alguns màrtirs, que el poble considera sants. Ens són familiars algunes persones plenes d'amor pel seu poble, per l'Evangeli i sobretot pels pobres. Són persones que irradien esperança. Entre altres destaquen: Óscar Romero, Helder Camara, Pedro Casaldàliga, Samuel Ruiz Leónidas Proaño, Juan Girardi, Ellacuría, etc.

Avui les esglésies d'Amèrica Llatina i del Carib segueixen oferint signes d'esperança, amb el testimoni d'unitat i comunió (amb el Papa i l'Església universal amb un signe marià).

És molt valuosa la presència de l'Església com a institució transparent i fiable i amb la confiança del poble per a ser mediatora i defensora dels drets humans. Hi ha institucions que són part d'una història de vida i estan marcades pel tarannà evangèlic.

La realitat de pobresa, a vegades, de misèria creixent continuen sent crides a generar nous camins d'evangelització, humanització i d'esperança. Com també ho és la valoració de la persona

i el seu alliberament des de la Veritat de Jesucrist. El camí fet, per si mateix, ja és vida i una invitació a la vida.

Acabo aquesta aportació amb una de les millors descripcions dels inicis del concili; la va fer Joan Pau II a la carta apostòlica “Novo millennio ineuntes” del 6 de gener de 2001: “Després de concloure el Jubileu sento més que mai el deure d’indicar el concili com la gran gràcia de la qual l’Església s’ha beneficiat en el segle xx. Amb el concili se’ns ha ofert una brúixola segura per a orientar-nos en el camí del segle que comença.”

Concili Vaticà II: nostàlgia i esperança?

La presentació d'aquest homenatge universitari i eclesial al concili ecumènic Vaticà II que ha fet el rector de la Universitat de Lleida, doctor Joan Viñas, ha mostrat la importància històrica i actual d'aquell esdeveniment i les repercussions per al nostre temps. L'anàlisi de l'historiador doctor Manuel Lladonosa ha establert el marc històric i teològic del context sociocultural i eclesial del concili. La mirada antropològica de la doctora Montserrat Esquerda ha plantejat les conseqüències per a la persona i la societat i, també, els reptes i signes d'esperança de futur. La reflexió pedagògica i teològica del germà Benet Arbués, que fou el responsable general de l'Institut dels Germans Maristes, ens ha ajudat a veure la proposta renovadora conciliar en clau internacional i des de l'opció pels pobres. Cal dir, també, que la presència en aquest homenatge de monsenyor Francesc Xavier Ciuraneta, bisbe de Lleida i president de l'IREL, que ens adreçarà la paraula en acabar la taula rodona, palesa la centralitat del concili en la vida actual de la diòcesi de Lleida.

En vista de la magnitud humanista i religiosa d'aquell esdeveniment conciliar, doncs, se'ns plantegen diverses preguntes, entre les quals podem subratllar les següents: què ens diu el concili Vaticà II a la diòcesi de Lleida, ara i aquí, en els inicis del tercer mil·lenni del cristianisme? Quines interpel·lacions ens fa als cristians de les terres de ponent en la nostra missió evangelitzadora? Quin és el missatge del concili per a la persona i per a la societat dels nostres dies?

Contestaré a aquestes preguntes amb la formulació de tres conviccions que poden ajudar a mantenir viva la flama del concili i desenvolupar les conseqüències per al nostre temps.

En primer lloc, cal manifestar una memòria agraïda al llegat del passat i reconèixer l'aportació de totes les persones que s'han compromès en la renovació eclesial al llarg dels darrers quatre decennis. En segon lloc, cal donar una resposta compromesa, des de les claus conciliars, als nous reptes i als signes d'esperança del present. Finalment, hem de tenir el coratge de mirar cap al futur sense por, amb esperança i seguir avançant decididament en la perspectiva antropològica, teològica, espiritual i pastoral del concili ecumènic Vaticà II, d'acord amb el model d'identitat i d'acció que va proposar el seu document més emblemàtic, la constitució pastoral *Gaudium et Spes*: la metodologia de la "lectura creient de la realitat".

I. Una memòria agraïda

El concili Vaticà II, convocat per Joan XXIII i dut a terme i a bon port per Pau VI, va tenir uns moviments socials i eclesials previs al concili molt importants que van crear un ambient adequat per a la convocatòria de l'assemblea conciliar. Foren uns moviments socials i eclesials renovadors que van preparar el terreny per a la transformació de la mentalitat de la societat i de l'Església.

Entre els moviments socials podem subratllar el moviment democràtic, el pacifisme i el moviment juvenil i feminista. El moviment democràtic que es generà a l'Europa occidental de la postguerra és el que va posar les bases per a la Unió Europea actual i, com a conseqüència, l'eradicació de la dictadura franquista i les dictadures comunistes. També cal destacar, entre altres

moviments socials, l'emergència del moviment juvenil en el món a partir de la presa de consciència d'ésser un col·lectiu dins la societat dels adults. Aquest moviment va tenir un moment àlgid en la revolució del “maig del 68”. Posteriorment aquests canvis socials van anar desenvolupant diversos moviments alternatius al model establert com, per exemple, el moviment feminista, l'ecologisme i el diàleg intercultural i interreligiós.

Entre els moviments eclesials més importants, que van precedir el concili, podem subratllar els moviments bíblic, litúrgic, patristic, ecumènic, social, laïcal i sacerdotal. Sense entrar en una anàlisi detallada, és obvi el canvi que es va anar produint en el si de l'Església que s'atribueix generalment al concili ecumènic Vaticà II, però que, de fet, s'havia anat elaborant en la recerca històrica i teològica de les dècades precedents.

En aquest context social i eclesial, hem de reconèixer que els debats i les votacions dels documents conciliaris ens ofereixen un cos doctrinal d'una gran solidesa, capaç de renovar i posar al dia l'Església (*aggiornamento*). Els elements centrals d'aquesta estructura conciliar tenen aquests eixos vertebradors:

- La centralitat de Jesucrist, revelador del Pare i donador de l'Esperit, en la vida de l'Església. Aquesta centralitat fou proclamada per la constitució sobre la divina revelació *Dei Verbum*, que posa la Paraula de Déu en el centre de la comunitat cristiana.
- La constitució sobre la sagrada litúrgia *Sacrosanctum Concilium*, també va posar el Misteri Pasqual —l'esdeveniment de l'encarnació, la mort, la resurrecció de Crist i la donació de l'Esperit Sant— en el cor de la vida i la joia de l'Església.
- La nova concepció de l'Església, entesa com la comunitat de dones i homes reunits a l'entorn de Crist, tot formant el nou

Poble de Déu. Aquesta visió nova, proclamada per la constitució sobre l'Església *Lumen Gentium* invita a posar en el centre de la vida de l'Església tots els batejats, puix que el baptisme és el veritable “carnet d'identitat” de la comunitat cristiana. És a partir d'aquesta dignitat bàsica com cal viure els diversos ministeris i carismes. Aquesta nova concepció de l'Església és de gran abast i d'una forta repercussió antropològica, teològica, espiritual i pastoral de cara al futur.

- Tanmateix, la gran intuïció de tots els documents conciliaris és la sembrada en la constitució pastoral *Gaudium et Spes*, on s'afirma amb claredat i convicció que l'Església no existeix per a si mateixa, sinó per a servir el món. Aquest servei es concreta en testimoniar i anunciar Crist com a oferta del sentit de la vida per a cada persona, en presentar la comunitat cristiana com a mirall interpretador de la vida del poble i, finalment, en potenciar l'alliberament humà mitjançant la llum de la salvació.
- Aquestes quatre constitucions constitueixen un cos doctrinal ferm que va ser a la base de la Declaració de la llibertat religiosa. Amb aquesta declaració, l'Església va entrar definitivament en la modernitat. La guia per a continuar aquest canvi de mentalitat rau en l'atenció permanent a la realitat antropològica i social, és a dir, als “signes dels temps” (Lc. 12, 54-56).

Davant de tot aquest treball immens de l'assemblea conciliar cal tenir, doncs, una memòria agraïda.

2. Una resposta compromesa

L'aplicació conciliar va sorprendre el nostre país amb una falta de preparació eclesial i de sensibilitat social per als canvis.

Malgrat això, en els primers anys del postconcili es va fer una aplicació decidida d'algunes de les resolucions i línies d'acció conciliar. Tanmateix, aquesta voluntat de renovació va haver de fer front a dues dificultats. La primera fou la manca de profunditat i de serenitat que va conduir, de vegades, a fer una aplicació superficial de la renovació conciliar i, tal vegada, a un ritme massa ràpid, que no sempre va produir una solidesa suficient en la renovació. La segona dificultat va venir de determinats grups que no havien acceptat de cor la doctrina conciliar i que, en un primer moment, es van dedicar a posar entrebancs en la renovació conciliar i que, més endavant, van intentar retornar a les maneres del passat.

Tanmateix a Catalunya, trenta anys després de la finalització del concili ecumènic Vaticà II (1965), les esglésies de casa nostra varen celebrar el concili provincial Tarraconense (1995). Aquest concili va fer un balanç de l'aplicació del concili ecumènic a la nostra terra al llarg de tres decennis i va relançar el compromís de renovació eclesial. Aquesta voluntat decidida de continuar la renovació fou expressada bellament en la primera resolució que, de fet, és una introducció general a les 170 resolucions que la segueixen. Els elements nuclears d'aquesta resolució són els següents:

- La joia i la responsabilitat d'evangelitzar i “ajudar gent molt diversa a refer la seva experiència de Déu”.
- L'amor a la nostra societat plural i secularitzada i especialment als pobres i marginats.
- La urgència d'una reconciliació interna eclesial de les diverses tendències i grups.
- L'assumpció de la feblesa humana eclesial com una invitació a centrar l'esperança en Déu i a assolir una confiança en el seu missatge.

- La mediació de les comunitats cristianes en la renovació interna dels cristians i el seu compromís en el món.

Davant d'aquesta mirada històrica a les propostes de la renovació del concili ecumènic Vaticà II i la lluminositat que emergeix de les resolucions del concili provincial Tarraconense, ens cal reafirmar la fidelitat a la renovació conciliar mitjançant el compromís transformador en la tasca del dia a dia.

3. Una esperança de futur

La memòria agraïda al passat recent i el compromís transformador arrelat en el present ens condueixen a afirmar una esperança ferma en el futur. Aquesta esperança s'ha d'anar edificant en la consolidació dels elements essencials del concili ecumènic Vaticà II i del concili provincial Tarraconense.

48

La consolidació dels elements essencials del concili passa per dues tasques bàsiques i prioritàries: la reconstrucció de la comunió eclesial viscuda en el pluralisme i la fidelitat a la persona, a la societat, viscuda en l'interior de l'alliberament humà.

El primer element és l'esforç de dur a terme aquella crida permanent del papa Joan XXIII quan afirmava que “cal buscar el que ens uneix, abans que allò que ens separa”. Aquesta reconstrucció de la comunió eclesial abans que res és urgent en el mateix interior de la mateixa comunitat catòlica i, evidentment, també implica un ecumenisme decidit amb les altres esglésies cristianes. La fidelitat a la persona, la societat dins del dinamisme històric és l'ànima de la primera part de la constitució pastoral *Gaudium et Spes*, quan ofereix el Crist com a mirall interpretador del sentit de la vida personal, l'Església com a comunitat d'esperança dins del dinamisme de la societat, i la salvació com la plenitud i cim de la dinàmica alliberadora de la història. Així ho va afirmar el

papa Pau VI quan en una de les seves catequesis setmanals va afirmar: “quan en el futur mirin a la nostra generació, m’agradaria que poguessin dir de nosaltres que vam ser una comunitat que va intentar estimar la gent del nostre temps i transmetre l’evangeli del Crist.”

El segon element és la resposta als nous reptes i signes d’esperança d’aquests inicis del tercer mil·lenni, és a dir, continuar el model de reflexió teològica pastoral de *Gaudium et Spes*, edificat en la teologia dels “signes dels temps” (Lc. 12, 54-56).

Entre aquests nous signes dels temps cal subratllar:

- El compromís decidit, al costat de tota la societat, en l’eradicació dels problemes més greus del nostre temps, com ho són, especialment, el problema de la fam al món, la violència de gènere, l’ecologia, els reptes de la joventut i la revitalització de la democràcia.
- L’atenció als nous humanismes emergents en l’interior del món occidental i que, també, són fruit del diàleg intercultural i interreligiós.
- L’escolta i la mirada atenta a les noves preguntes religioses que van emergint en la vida diària.
- El testimoniatge personal i comunitari com a condició de possibilitat per l’anunci del missatge evangèlic.
- La credibilitat del “missatger” com a element previ a l’anàlisi de la credibilitat del “missatge”.
- L’elaboració d’un nou llenguatge teològic, catequètic i litúrgic comprensible per a la gent del nostre temps.
- L’opció decidida a favor dels pobres de la terra, ja sigui la pobresa física, dels que no tenen veu; la psíquica, dels que no troben sentit a la vida; la social, de la marginació i

exclusió, i la carència espiritual dels que tenint-ho tot viuen sense esperança com si no tinguessin res.

Tenint en compte totes aquestes tasques, podem concloure que la renovació conciliar no solament no s'ha esgotat, sinó que justament està en els seus inicis. De fet, aquests quaranta anys són el començament d'un canvi d'època en el dinamisme eclesial que coincideix amb un canvi d'època en el dinamisme de la humanitat. És un període difícil perquè el model del passat ja no serveix i, d'altra banda, encara no està ben definit el model del futur. Som en aquest terreny intermedi on, davant la pretensió d'involucionisme dels uns i la manca de respecte al ritme del canvi dels altres, cal avançar amb serenitat, senzillesa i joia pasqual vers el futur. Tal vegada, aquesta tasca de fidelitat haurà de passar encara durant un llarg període de temps per l'experiència dura de la vivència d'una "esperança crucificada", és a dir, per la prova de la fidelitat davant de la llarga persistència dels reptes presents. Tanmateix, aquest ha estat sempre el camí de la vivència de l'Evangeli en la història.

Per aquesta raó i per a cooperar en la fidelitat a l'herència conciliar, l'Institut Superior de Ciències Religioses de Lleida – IREL el curs vinent crearà un "Seminari Permanent de Recerca sobre el concili ecumènic Vaticà II i el concili provincial Tarraconense". Aquest seminari estarà constituït per laics i laiques, religiosos i preveres per tal que la veu de tot el Poble de Déu ajudi a viure aquest agraïment al passat, el compromís amb el present i l'esperança de futur. Aquesta celebració del quaranta aniversari del concili Vaticà II que estem fent en aquest marc de l'Aula Magna de la Universitat de Lleida, doncs, no és una nostàlgia del passat sinó una afirmació present d'esperança entesa com a "misteri", és a dir, com una esperança plena en Déu a favor de tota la humanitat.

Índex

Introducció.....	3
Intervenció de Monsenyor Francesc Xavier Ciuraneta i Aymí, Bisbe de Lleida.....	5
Intervenció del doctor Joan Viñas Salas, Il·lustríssim i Magnífic Rector de la Universitat de Lleida	9
Intervenció del doctor Manuel Lladonosa i Vall-llebrera: <i>L'Església del concili Vaticà II</i>	17
Intervenció de la doctora Montserrat Esquerda Aresté: <i>Vaticà II, la perspectiva del laic</i>	25
Intervenció del germà Benet Arbués Rubiol, o.f.m.: <i>El concili Vaticà II des de l'òptica dels pobres</i>	29
Intervenció del doctor Ramon Prat i Pons, director de l'IREL: <i>Concili Vaticà II, nostàlgia i esperança?</i>	43

COL·LECCIÓ QUADERNS IREL

1. Manuel Lladonosa i Vall-llebrera

La sal de la Terra.

Estudiants cristians en la Universitat i la societat.

2. M. Carme Agustí i Barri

El Pessebre: Icona de la recerca humana.

Una resposta a la crisi religiosa actual.

3. Amadeu Bonet i Boldú

Vers un laïcat col·laborador de Déu en la creació.

4. Manuel Lladonosa i Vall-llebrera

L'aposta de la fe.

5. Ramon Prat i Pons

Ser cristià avui. Una experiència.

6. Jesús García

Presó i reinserció. Realitat o utopia?

7. Agustí Borrell

Jesús de Natzaret. A la recerca d'una biografia.

8. Jordi Font

El fet religiós, vehicle de salut i vehicle de malaltia?

9. Francesc Gamissans, o.f.m.

Chesterton, la persona i el pensament.

10. Antonieta Mateus i Gorgues

Humanisme i religió.

11 i 12. Josep Martí Cristòfol

Lectura metafísica-teològica de la poesia d'en Màrius Torres.

13. Francesc Gamissans, o.f.m.

El papa Joan XXIII, paradigma de bondat i pau.

14. Carles Sió i Roca

Progressem èticament?

15. Joan Jesús Moral

Fenomenologia i discerniment

16. Diversos Autors

40è aniversari del concili Ecumènic Vaticà II.

Balanç i prospectiva

Institut Superior de Ciències Religioses de Lleida. IREL.

Canonge Brugulat, 22
Tel. i fax 973 28 15 38
25003 Lleida
www.irelleida.org
irel@telepolis.com

Amb la col·laboració de:

LA PAERIA

Ajuntament de Lleida